

Afvalligen en predikanten: Het proces tegen drie bekeerlingen tot het Jodendom

Alexander van der Haven, Kwartaalblad Oud Hoorn 2018 nr 4, pag. 166-173

Noten

1. Dit artikel is een verkorte en aangepaste vertaling van mijn 'Conversion on Trial: Toleration of Apostasy and the Hoorn Trial of Three Converts to Judaism (1614-5),' in: *Contesting Inter-Religious Conversion in the Medieval World*, red. Yaniv Fox en Yosi Yisraeli (New York: Routledge, 2017), 41-60. Daar kunnen ook precieze literatuurverwijzingen gevonden worden. De meest gedetailleerde studie van het Hoornse jodenproces is mijn 'Predestination and toleration: The Dutch Republic's Single Judicial Persecution of Jews in Theological Context,' *Renaissance Quarterly* 71, no. 1 (2018): 165-205.
2. Westfries Archief 0003 (Oudrechterlijke archieven): 4497 (Bijlagen tot de schoutsrol, 1550-1796). De documenten met betrekking op het Hoornse proces zijn ongenummerd. Alle citaten in dit artikel zonder referentie komen uit deze bijlagen. Het zestiende-eeuws Nederlands heb ik in modern Nederlands omgezet.
3. Jan Rijxzn, althans dat beweert het voorwoord van de Portugese vertaling uit 1664-5, schreef in 1600 een anti-christelijke polemieek genaamd 'Keset Jeonatan': Ets Haim Bibliotheek-Livraria Montezinos, Amsterdam 48 A1 en 48 B 11.
4. Anon., *Register van Holland en Westvriesland van de jaren 1613-1619* (s.l.), 127.
5. J. Meijer, Hugo Grotius, *Remonstrantie nopen de ordre dije in de landen van Hollandt ende Westvrieslandt dijent gestelt op de Joden* (Amsterdam, 1949).
6. Hermanus Noordkerk, *Handvesten, ofte Privilegien ende Octroyen, Mitsgaders Willekeuren, Costuimen, Ordonnantien en Handelingen der Stad*, deel 2 (Amsterdam: Van Waesberge en Schouten, 1748), 472. Zie voor een belangrijk verschil tussen De Groots reglement en het 1616 statuut van Amsterdam mijn 'Predestination and Toleration,' 194.
7. A.W Wybrands, 'Overgang tot het jodendom,' *Studien en bijdragen op 't gebied der historische theologie* 3, (1876), 455-75.
8. Miriam Bodian, *Hebrews of the Portuguese Nation: Conversos and Community in Early Modern Amsterdam* (Bloomington: Indiana University Press, 1997), 60.
9. Daniel Swetschinski, 'Tussen Middeleeuwen en Gouden Eeuw, 1516-1621,' in: *Geschiedenis van de joden in Nederland*, red. J. C. H. Blom and R. G. Fuks-Mansfeld (Amsterdam: Balans, 1995), 53-96, 80-81, aldaar 80. Huussen Jr, A. H. 'The Legal Position of the Jews in the Dutch Republic c. 1590-1796,' in: *Dutch Jewry: Its History and Secular Culture (1500-2000)*, red. Jonathan I. Israel en R. Salverda (Leiden; Boston: Brill, 2002), 25-42, aldaar 32; Jacob Zwarts, *De eerste rabbijnen en synagogen van Amsterdam, naar archivalische bronnen* (Amsterdam: M. Hertzberger, 1929), 73-4; Meijer, *Remonstrantie*, 48-50.
10. Begrafenisboeken van de Portugees-Israëlitische gemeente in zeventiende-eeuws Amsterdam vernoemen veel bekeerlingen. Zie voor deze periode bijvoorbeeld Wilhelmina Chr Pieterse, *Livro de bet Haim do Kahal Kados de bet Yahacob: Original Text* (Assen: Van Gorcum, 1970).
11. Voor een gedetailleerde geschiedenis van het conflict zie Van Deursens *Bavianen en slijkgeuzen*.
12. Dubbele predestinatie is de calvinistische doctrine die stelt dat het uiteindelijke lot van allen, namelijk hemel of hel, door God vastgelegd is en niet door enig menselijk handelen veranderd kan worden.
13. Trigland, Jacobus. *Kerckelycke geschiedenissen*, p. 849.
14. Trigland, *Kerckelycke geschiedenissen*, p. 851.
15. Trigland, *Kerckelycke geschiedenissen*, p. 840, herhaald een half